

Ольга Комар

Уманський державний педагогічний університет

(Умань, Україна)

Практичні аспекти формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Освіта в сучасному суспільстві перестає бути засобом опанування загальними знаннями, а стає способом інформаційного обміну між особистостями, що сприяє формуванню в них комунікативної компетентності та ерудованості. Отож, майбутні фахівці з іноземної мови повинні володіти не лише словесним кодом певної мови, але й уміти використовувати її на практиці, знаходити вихід із будь-якої розмовної ситуації.

Процес професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови має чимало аспектів. Незважаючи на успіхи в теорії та практиці підготовки кваліфікованих учителів англійської мови, цілий ряд питань, пов'язаних з цією проблемою, залишається нерозробленим. До їх числа відноситься проблема формування професійної і комунікативної компетенції майбутнього вчителя англійської мови.

Як відомо, навчання – це двосторонній процес комунікації між тим, хто навчає і тим, кого навчають мові, тому ефективність викладання мови у школі часто визначається рівнем професійного володіння іноземною мовою вчителем. Потреба у підготовці висококваліфікованих кадрів знаходить своє відображення в головній меті навчання у вузі, що спонукає студентів на повне володіння мовленнєвими нормами іноземної мови у її усній та письмовій формі, отримання теоретичних знань про мову, що вивчається і вміння користуватися ними як практично так і теоретично для навчання іноземної мови. Однак спостереження за педагогічною практикою в школі показують, що чимало молодих вчителів, вільно володіючи мовою в класі, часто стають безпорадними на уроці, не вміють словесно впливати на учнів в комунікативних ситуаціях, які виникають під час заняття. Це відбувається за рахунок того, що майбутні вчителі опановують іноземну мову як інструмент

комунікації і відчують чималі труднощі у використанні її як інструмента навчання. Специфіка викладання іноземної мови як навчальної дисципліни полягає у готовності вчителя до побудови навчальної діяльності на комунікативній основі з метою забезпечення підготовки учнів до практичного володіння англійською мовою. Виконання цього завдання вимагає особливого, професійного навчання майбутніх фахівців з іноземної мови [1, с. 15].

Чимало вітчизняних та зарубіжних вчених відмічають недоліки в організації педагогічної комунікації, вказують на штучну природу спілкування між вчителем та учнем на уроці в порівнянні з бесідою між соціально-рівними партнерами в звичній буденній ситуації, що стає суттєвою перешкодою для застосування комунікативного підходу до навчання іноземної мови (J. Heaton, E. Stones, W. Littlewood). Так, В. Ляудіс зауважує, що організація процесу засвоєння мови в сучасній системі освіти передбачає лише один тип навчальної взаємодії, де різко поляризуються позиції вчителя та учня. Учень звик до певного типу взаємодії, до однієї ролі – учня, якого контролюють і направляють у процесі навчання. Дж. Хітон у своїх працях доводить, що у ситуаціях педагогічного спілкування вчитель часто використовує контроль, аби перевірити розуміння матеріалу учнями. Окрім того, він підказує їм, настановує на відповідь, повторює і перефразовує їх твердження, постійно контролюючи таким чином процес комунікації, що відбувається в класі. Тобто в аудиторії відбувається так звана метакомунікація [3, с. 189].

Усе вище зазначене настановує нас на думку, що виникає необхідність перебудови традиційних позицій «вчитель» – «учень». Перед методикою викладання іноземної мови стоїть завдання – визначити та створити оптимальні умови навчання іноземної мови в системах вчитель – учень, вчитель – клас, учень – учень для того, щоб навчання іноземної мови було максимально комунікативно-орієнтованим.

Комунікативна компетенція того, хто навчається більшою мірою залежить від уміння реалізовувати мовні наміри, які дають змогу налагодити взаємодію і взаєморозуміння з іншими людьми, інформувати та переконувати

їх, впливати на їх знання та навички, і від володіння набором комунікативних формул, необхідних для здійснення «вербальних операцій» – починати, продовжувати, завершувати діалог, переймати ініціативу, змінювати тему розмови тощо.

Це, в свою чергу, вимагає від учителя та учня знання норм мовної поведінки, а також вміння організувати професійне мовне спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки і комунікативної доцільності висловлювання. Усе це свідчить про необхідність підготовки студентів мовних спеціальностей до оволодіння засобами, які допоможуть їм успішно брати участь у педагогічній комунікації.

З метою реалізації коректного висловлювання в різних ситуаціях педагогічної комунікації вже на початок педагогічної практики студенти повинні володіти достатньою кількістю мовних формул для вираження своїх намірів. Це забезпечить відповідність професійного мовлення меті та умовам комунікації, зробить мовлення студентів емоційно-зabarвленим і сприятиме розвитку комунікативної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови. Розглянемо труднощі у виборі таких засобів та способів їх реалізації у педагогічній комунікації. Зробимо це на прикладі реалізації комунікативного наміру «Прохання».

Відомо, що відповідно до характеру стосунків між учасниками комунікації (офіційно / неофіційно), розмова має певну мовну інтенцію. Наведемо в якості приклада вживання різних мовних формул, що відносяться до комунікативного наміру «Прохання».

Одна і таж сама мовна форма може співвідноситися з різними комунікативними намірами. Так, наприклад, фраза “Why don’t you close the door?” може виконувати різні функції в різних ситуаціях, а саме: 1. Запит інформації (мовець хоче знати, чому його товариш не зачиняє двері), 2. Наказ (коли мовець звертається до людини, яка не зачинила двері), 3. Пропозиція щось зробити, 4. Скарга, 5. Прохання [2, с. 81].

Але з іншого боку, один і той самий комунікативний намір можна виразити за допомогою різних мовних форм. Так, якщо мовець хоче, щоб хтось зачинив двері, він може виразити прохання наступним чином: Close the door, please. Could you close the door? Would you mind closing the door? Excuse me, could I trouble you to close the door? Можна сказати “Shut the door”, якщо співрозмовники між собою у близьких стосунках. Проте, при звертанні до незнайомої людини краще буде вжити фразу Excuse me, could I trouble you to close the door? Використання ж фраз офіційного стилю до друга і, навпаки, фрази неофіційного стилю до незнайомої людини буде звучати образливо в обох випадках.

Таким чином, можна дійти висновку, що проблема формування комунікативної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови передбачає формування у нього навичок співвідносити різні комунікативні наміри з різними формами їх вираження і навпаки, одну форму співвідносити з різними комунікативними намірами, що у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня професійного мовного спілкування майбутніх фахівців з іноземної мови.

Література

1. Вольфовська Т. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети / Т. Вольфовська // Шлях освіти. – 2001. – № 3. – с. 13-16.
2. Москалева Н. С. Технологія професійно-направленого обучения в подготовке учителя иностранного языка / Н. С. Москалева // Иностранные языки в школе. – 2007 – №7. – с. 78-82.
3. Сепир Э. Коммуникация / Э. Сепир // Избранные труды по языкознанию и культурологии. – М.: Слово, 1993. – 194с.